

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินชีวิตและสุขภาพของผู้ฝึกโยคะ ที่ศูนย์ฝึกโยคะ จังหวัดลำปาง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้มาฝึกโยคะที่ศูนย์ฝึกโยคะ จังหวัดลำปาง ตั้งแต่เริ่มเปิดศูนย์ฝึก (เดือนเมษายน พ.ศ. 2544) จนถึงปัจจุบัน จำนวน 315 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือผู้มาฝึกโยคะที่ศูนย์ฝึกโยคะ จังหวัดลำปาง ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยไม่จำกัดอายุ เพศ เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะดี และมีความยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม จำนวน 42 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. **แบบสอบถาม** เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ และรายได้ มีข้อคำถามทั้งหมด 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลวิธีการดำเนินชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง ผู้ศึกษาปรับปรุงจากแบบประเมินวิธีการดำเนินชีวิตและสุขนิสัย (The Lifestyle and Health-Habits Assessment :LHHA) ของ Pender, N.J. (1987) ซึ่งดัดแปลงให้เหมาะสมกับวิถีแห่งโยคะสำหรับการปรับใช้ในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันโดย พิระ บุญจริง (2544) โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านโภชนาการ มีข้อคำถามทั้งหมด 16 ข้อ มีทั้งคำถามเชิงบวก 8 ข้อ (ข้อ 1 - 4 ข้อ 6 ข้อ 10 ข้อ 12 - 13) และคำถามเชิงลบ 8 ข้อ (ข้อ 5 ข้อ 7 - 9 ข้อ 11 ข้อ 14 - 16)
- 2) ด้านออกกำลังกาย มีข้อคำถามทั้งหมด 1 ข้อ เป็นคำถามเชิงบวก (ข้อ 17)
- 3) ด้านกิจกรรมนันทนาการ มีข้อคำถามทั้งหมด 2 ข้อ เป็นคำถามเชิงบวก 2 ข้อ (ข้อ 18 - 19)
- 4) ด้านการพักผ่อนและการนอนหลับมีข้อคำถามทั้งหมด 4 ข้อมีทั้งคำถามเชิงบวก 3 ข้อ (ข้อ 20 ข้อ 22 - 23) และคำถามเชิงลบ 1 ข้อ (ข้อ 21)
- 5) ด้านการจัดการความเครียด มีข้อคำถามทั้งหมด 9 ข้อ มีทั้งคำถามเชิงบวก 5 ข้อ (ข้อ 28 - 32) และคำถามเชิงลบ 4 ข้อ (ข้อ 24 - 27)
- 6) ด้านการควบคุมสิ่งแวดล้อม มีข้อคำถามทั้งหมด 8 ข้อ มีทั้งคำถามเชิงบวก 5 ข้อ (ข้อ 33 ข้อ 37 - 40) และคำถามเชิงลบ 3 ข้อ (ข้อ 34 - 36)

ลักษณะคำตอบ เป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) มีข้อคำถามทั้งหมด 40 ข้อ แบ่งเป็น 4 ระดับคือ

ไม่เคย	หมายถึง	ข้อความนั้นผู้ตอบไม่เคยปฏิบัติกิจกรรมนั้นเลย ในหนึ่งสัปดาห์
นานๆ ครั้ง	หมายถึง	ข้อความนั้นผู้ตอบปฏิบัติน้อยกว่า 1 ครั้งในหนึ่ง สัปดาห์
เคย 1 - 3 วัน / สัปดาห์	หมายถึง	ข้อความนั้นผู้ตอบปฏิบัติกิจกรรมนั้น 1 - 3 วัน ในหนึ่งสัปดาห์
เคย 4 - 6 วัน / สัปดาห์	หมายถึง	ข้อความนั้นผู้ตอบปฏิบัติกิจกรรมนั้น 4 - 6 วัน ในหนึ่งสัปดาห์
เคย 7 วัน / สัปดาห์	หมายถึง	ข้อความนั้นผู้ตอบปฏิบัติกิจกรรมนั้นทุกวันใน หนึ่งสัปดาห์

การให้คะแนนแบบประเมินวิธีการดำเนินชีวิตให้คะแนนดังนี้คือ

		ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
ไม่เคย	เท่ากับ	0 คะแนน	4 คะแนน
นานๆ ครั้ง	เท่ากับ	1 คะแนน	3 คะแนน
เคย 1-3 วัน / สัปดาห์	เท่ากับ	2 คะแนน	2 คะแนน
เคย 4-6 วัน / สัปดาห์	เท่ากับ	3 คะแนน	1 คะแนน
เคย 7 วัน / สัปดาห์	เท่ากับ	4 คะแนน	0 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายแบบประเมินวิธีการดำเนินชีวิต กำหนดจากจุดกึ่งกลางของคะแนน จัดเป็น 4 ลำดับช่วงดังนี้

ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง	0.00 – 0.99	หมายถึง	วิธีการดำเนินชีวิตที่ต้องปรับปรุง
ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง	1.00 – 1.99	หมายถึง	วิธีการดำเนินชีวิตที่ควรปรับปรุง
ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง	2.00 – 2.99	หมายถึง	วิธีการดำเนินชีวิตดี
ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง	3.00 – 4.00	หมายถึง	วิธีการดำเนินชีวิตดีมาก

ส่วนที่ 3 ข้อมูลสุขภาพในปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง ผู้ศึกษาได้สร้างเครื่องมือขึ้นโดยนำนิยามคำว่า สุขภาพ จากองค์การอนามัยโลก (อ้างใน จำลอง ดิษขวณิช, 2543) ซึ่งแบ่งเป็น 4 ทาง คือ

1. สุขภาพทางกาย ได้แก่ ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง วัดความดันโลหิต และแบบประเมินที่เป็นแบบสอบถาม โดยประยุกต์มาจาก เกษราภรณ์ คุณานุวัฒน์ชัยเดช (2543) ซึ่งศึกษาเรื่องสุขภาพจิตและสังคมของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีข้อคำถามจำนวน 13 ข้อ มีทั้งคำถามเชิงบวก 5 ข้อ (ข้อ 2 ข้อ 6 ข้อ 9 – 11) และคำถามเชิงลบ 8 ข้อ (ข้อ 1 ข้อ 3 – 5 ข้อ 7 – 8 ข้อ 12 – 13)

2. สุขภาพทางใจ เป็นแบบประเมินที่เป็นแบบสอบถาม โดยประยุกต์มาจาก เกษราภรณ์ คุณานุวัฒน์ชัยเดช (2543) มีข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ มีทั้งคำถามเชิงบวก 5 ข้อ (ข้อ 14 ข้อ 17 ข้อ 19 ข้อ 21 – 22) และคำถามเชิงลบ 5 ข้อ (ข้อ 15 – 16 ข้อ 18 ข้อ 20 ข้อ 23)

3. สุขภาพทางสังคม เป็นแบบประเมินที่เป็นแบบสอบถาม ซึ่งประยุกต์มาจาก เกษราภรณ์ คุณานุวัฒน์ชัยเดช (2543) มีข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ มีทั้งคำถามเชิงบวก 7 ข้อ (ข้อ 24 ข้อ 26 – 28 ข้อ 30 – 32 ข้อ 33) และคำถามเชิงลบ 3 ข้อ (ข้อ 25 ข้อ 29 ข้อ 33)

4. สุขภาพทางจิตวิญญาณ เป็นแบบประเมินที่เป็นแบบสอบถาม โดยประยุกต์มาจาก กัลยา พลอยใหม่ (2545) ซึ่งศึกษาเรื่องความผาสุกทางจิตวิญญาณของเด็กวัยรุ่น มีข้อคำถามจำนวน 7 ข้อ เป็นคำถามเชิงบวกทั้ง 7 ข้อ (ข้อ 34-40)

ลักษณะคำตอบ เป็นแบบสองตัวเลือก คือ ใช่ กับ ไม่ใช่ มีข้อคำถามทั้งหมด 40 ข้อ ซึ่งมีการให้คะแนนแบบประเมินสุขภาพ ดังนี้

		ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
ใช่	เท่ากับ	1 คะแนน	0 คะแนน
ไม่ใช่	เท่ากับ	0 คะแนน	1 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายแบบประเมินสุขภาพ รายข้อและโดยรวม จัดเป็น 4 ลำดับช่วงดังนี้

ร้อยละ 0 - 24.99	หมายถึง	มีสุขภาพที่ต้องปรับปรุง
ร้อยละ 25 - 49.99	หมายถึง	มีสุขภาพที่ควรปรับปรุง
ร้อยละ 50 - 74.99	หมายถึง	มีสุขภาพดี
ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป	หมายถึง	มีสุขภาพดีมาก

2. **เครื่องชั่งน้ำหนัก และวัดส่วนสูง** ทำการชั่งน้ำหนักตัวเป็นกิโลกรัมและวัดส่วนสูงเป็นเซ็นติเมตรของผู้ฝึกโยคะ แล้วนำมาคำนวณค่าดัชนีสุขภาพ มช. (Height Weight Different Index : HWDI) ของ Prueglampoo S., et al. (2003) จากสูตร

$$\text{ดัชนีสุขภาพ มช.} = \text{ความสูง (เซ็นติเมตร)} - \text{น้ำหนัก (กิโลกรัม)}$$

จากนั้นทำการประเมินภาวะโภชนาการของผู้ฝึกโยคะ โดยใช้เกณฑ์ดัชนีสุขภาพ มช. ดังแสดงในตาราง 3.1

ตาราง 3.1 เกณฑ์ของดัชนีสุขภาพ มช. (เซนติเมตร – กิโลกรัม)

ระดับ	HWDI
น้ำหนักเกินระดับ 3	≤ 57.10
น้ำหนักเกินระดับ 2	$> 57.10 - 82.50$
น้ำหนักเกินระดับ 1	$> 82.50 - 95.20$
ภาวะโภชนาการปกติ	$> 95.20 - 111.70$
ผอมระดับ 1	$> 111.70 - 115.50$
ผอมระดับ 2	$> 115.50 - 118.00$
ผอมระดับ 3	> 118.00

3. เครื่องวัดความดันโลหิตระบบดิจิทัล โดยใช้เกณฑ์ของความดันโลหิตของ สурจิตสุนทรธรรม (2544) ดังนี้

ตาราง 3.2 เกณฑ์ในการวัดความดันโลหิต (มิลลิเมตรปรอท)

ความดันซิสโตลิก	ความดันไดแอสโตลิก	
	ปกติ (< 90)	สูง (≥ 90)
ปกติ (< 140)	ความดันโลหิตปกติ	ความดันโลหิตไดแอสโตลิกสูง
สูง (≥ 140)	ความดันโลหิตซิสโตลิกสูง	ความดันโลหิตสูง

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. **คุณภาพของแบบสอบถาม** ผู้ศึกษานำแบบสอบถามทั้งฉบับไปทำการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์จำนวน 3 ท่านเป็นผู้ตรวจสอบเครื่องมือ แก้ไข ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จากนั้นผู้ศึกษานำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญให้สมบูรณ์ถูกต้อง ส่วนการหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองกับฝึกโยคะที่เป็นเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลเมืองลำปาง จำนวน 20 คน แล้วนำผลที่ได้มาคำนวณหา

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ในส่วนของการประเมินวิถีการดำเนินชีวิต โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาร์ค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าเท่ากับ .86 และในส่วนของการประเมินสุขภาพ โดยใช้สูตร KR-20 ของ คูเดอร์ – ริชาร์ดสัน (Kuder –Richardson) ได้ค่าเท่ากับ .76

2. คุณภาพของเครื่องชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง ในด้านความถูกต้อง (Accuracy) ของเครื่องชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง ได้รับการรับรองจากพาณิชย์จังหวัด และมีการตั้งเครื่องชั่งน้ำหนักโดยใช้น้ำหนัก 1 กิโลกรัมและ 5 กิโลกรัม เป็นมาตรฐานในการตั้ง และต้องมีการตั้งเครื่องชั่งด้วยน้ำหนัก 1 กิโลกรัมและ 5 กิโลกรัม หลังจากชั่งน้ำหนักไปแล้ว ทุกๆ 10 คน ส่วนการหาความแม่นยำ (Precision) ของเครื่องมือในการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง ทำโดยชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงของบุคคลที่มีภาวะโภชนาการต่างกัน 3 คน คือ รูปร่างอ้วน รูปร่างปกติ และรูปร่างผอม เป็นจำนวนคนละ 10 ครั้ง หลังจากนั้นนำค่าที่ได้มาหาสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (Covariance Variation) ของการชั่งน้ำหนักได้เท่ากับ 0.53 % และสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนของการวัดส่วนสูงได้เท่ากับ 0.12 % (สัมประสิทธิ์ความแปรปรวนต้องมีค่าไม่เกิน 10 %)

3. คุณภาพของเครื่องวัดความดันโลหิต ในด้านความถูกต้อง (Accuracy) ของเครื่องวัดความดันโลหิต ได้รับการรับรองจากองค์การอาหารและยา ส่วนการหาความแม่นยำ (Precision) ของเครื่องมือ ทำโดยวัดความดันโลหิตของบุคคลที่มีภาวะโภชนาการต่างกัน 3 คน คือรูปร่างอ้วน รูปร่างปกติ และรูปร่างผอม เป็นจำนวนคนละ 10 ครั้ง หลังจากนั้นนำค่าของที่ได้มาหาสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (Covariance Variation) ของความดันซิสโตลิก เท่ากับ 0.64 % และสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนของความดันแอสโตลิก เท่ากับ 0.56 % (สัมประสิทธิ์ความแปรปรวนต้องมีค่าไม่เกิน 10 %)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

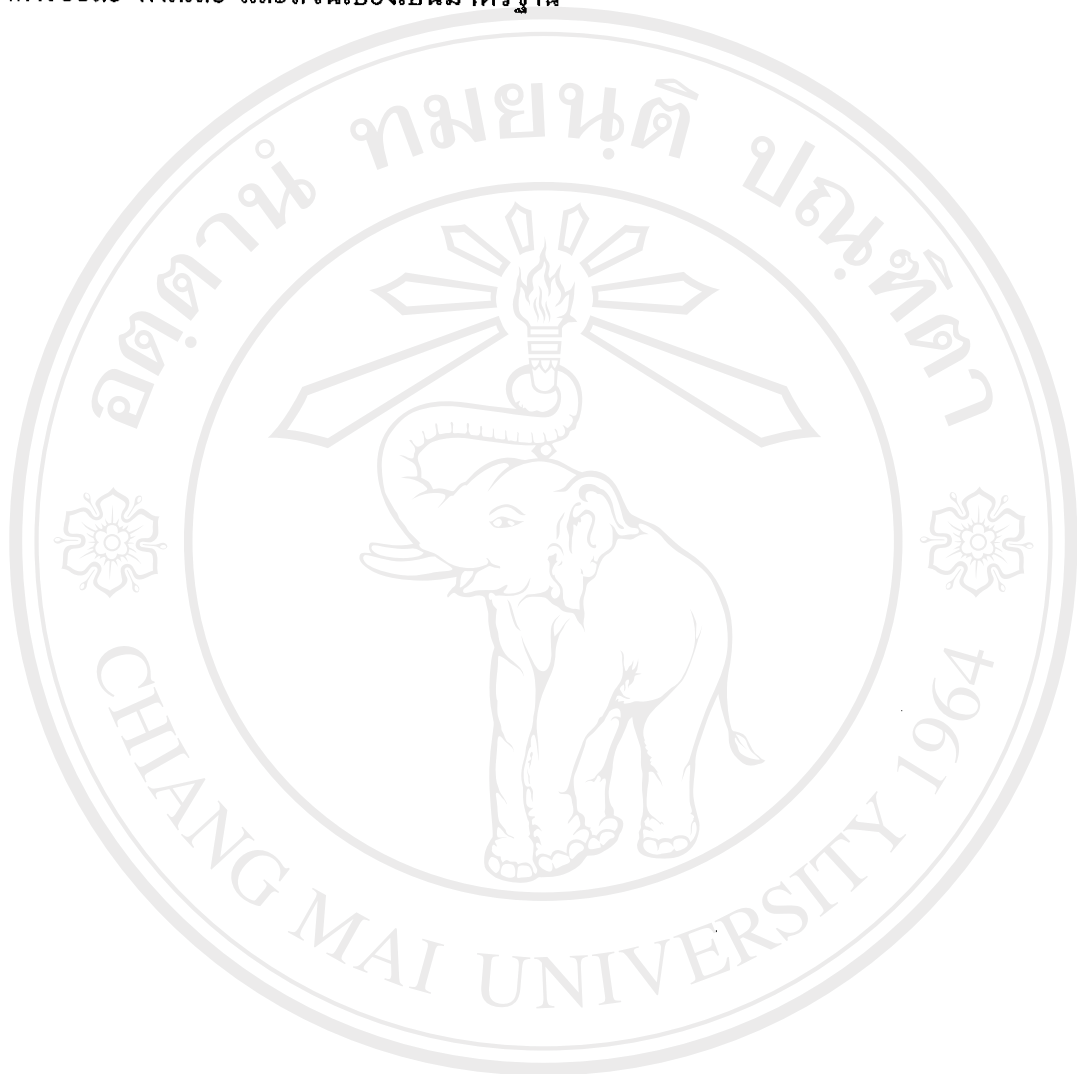
ผู้ทำการศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. ทำหนังสือจากสาขาวิชาโภชนศาสตร์ศึกษา บัณฑิตศึกษาสถาน มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ถึง ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกโยคะ จังหวัดลำปาง เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์และขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูล
2. นัดหมายผู้ฝึกโยคะ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือจากผู้ฝึกโยคะ
3. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้ผู้ที่มาฝึกโยคะ ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 ตอบแบบสอบถาม
4. ผู้ศึกษาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เพื่อนำไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป วิธีการดำเนินชีวิตและสุขภาพของผู้มาฝึกโยคะโดยนำมาแจกแจง
ความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved